Journal of Environmental Research and Engineering

JERE, 2025, 1 (1): 1-8

Misconceptions About Correct Behaviors During Earthquakes: A Field Survey on Earthquake Awareness in Hatay

Alev SALMANOĞ [1*], Ada KÖSE [1], Beren Su YILDIZ [1]

[1] Belen Bahçeşehir koleji, Fizik, İskenderun, Hatay, Türkiye

ABSTRACT

Earthquakes are instantaneous seismic waves that emerge suddenly, and their timing cannot be definitively known beforehand; therefore, correct behavior during an earthquake is vital. During the February 6, 2023 earthquakes and previous major ones (1999 Gölcük, 2011 Van, etc.), it was observed that commonly believed wrong behaviors led to fatalities. In contrast, those who created a 'Triangle of Life' by practicing 'Drop, Cover, and Hold On' survived. Research and surveys have shown that many people possess incorrect information, the cause of which is attributed to misleading publications from the past. In this study, a survey was conducted to ascertain and evaluate the knowledge level of residents in İskenderun, Hatay, and to raise awareness about the misconceptions they hold.

ARTICLE INFO

Received 30.09.2025,
Accepted 07.11.2025,
Available online 20.11.2025
Publication Date 20.11.2025

Keywords:
Earthquake, Survey, Incorrect Information, Disaster, Iskenderun

Distributed Under CC-BY 4.0

OPEN ACCESS

[*]*Corresponding Author: Alev SALMANOĞ, E-mail*: alev.kurt@bahcesehir.k12.tr

Deprem Anında Yanlış Bilinen Doğru Davranışlar: Hatay'da Halkın Deprem Bilinci Üzerine Bir Saha Araştırması

ÖZET

Depremler, anlık ortaya çıkan sismik dalgalar olup, zamanları önceden kesin olarak bilinemez; bu nedenle deprem anında doğru davranışlar hayatidir. 6 Şubat 2023 ve önceki büyük depremlerde (1999 Gölcük, 2011 Van, vb.), halk arasında doğru sanılan yanlış davranışların ölümlere yol açtığı gözlemlenmiştir. Buna karşın, Çök-Kapan-Tutun yaparak hayat üçgeni oluşturanlar hayatta kalmıştır. Yapılan araştırmalar ve anketler, birçok kişinin yanlış bilgilere sahip olduğunu ve bu durumun sebebinin geçmişteki hatalı yayınlar olduğunu göstermiştir. Bu çalışmada da Hatay İskenderun'da yaşayanların bilgi durumunu ögrenmek ve değerlendirmesini yapmak amacıyla anket yapılmış dogru bilinen yanlışlar konuunda farkındalık oluşturulmuştur.

MAKALE BİLGİSİ

Keywords:

Deprem, Anket, Yanlış Bilgi, Afet, Iskenderun

Distributed Under CC-BY 4.0

OPEN ACCESS

GİRİŞ

Deprem, yerkabuğu içindeki kırılmalar sonucunda ortaya çıkan titreşimlerle oluşan doğal bir afet olarak tanımlanmaktadır. Depremin nerede ve ne zaman gerçekleşeceği henüz tespit edilememektedir. İnsanlar yaşamlarını sürdürürken, deprem ansızın gerçekleştiği için hazırlıksız yakalanabilmektedirler. Depremin yıkım etkisi, gerçekleştiği şiddete göre değişkenlik göstermektedir. Orta veya büyük şiddette gerçekleşen depremlerin binaların yıkılmasına sebep olduğu görülmektedir.

İnsanlar, deprem anında yapılması gereken davranışlar hakkında bilinçli ise, kendilerini koruyarak depremin etkilerinden korunabilirler. Ancak bazen doğru bilinen yanlış davranışlarla hayatın korunması yerine tehlikeye atıldığı gözlemlenebilir.

Ülkemizin, dünyanın en etkin deprem kuşaklarından birinin üzerinde yer alması ve yaşanılan bölgenin 1. Derece deprem kuşağında bulunması sebebiyle, deprem olduğu anda kendini korumak için doğru bilgiye sahip olunması gerekmektedir. Ne yazık ki, deprem anında yapılması gerekenlerin toplum olarak yanlış bilindiği gerçeği, yaşanan iki büyük depremle bizzat gözlemlenmiştir. Bunun dışında ülke genelinde yaşanan depremler sonrası çıkan gazete ve televizyon haberlerinde, deprem anında ne yapılması gerektiğinin aslında bilinmediği anlaşılmıştır.

Deprem, yer kabuğunda beklenmedik bir anda ortaya çıkan enerji sonucunda meydana gelen sismik dalgalardır. Bu dalgaların yeryüzünü sarsması sonucu deprem oluşur. Deprem anlık oluşan bir doğal afettir. Deprem olacağı zamanı önceden bilemeyiz fakat biriken enerji yoğunluğuna bakarak tahminlerde bulunabiliriz. Önceden depremi bilmediğimiz için deprem anında yapacağımız her türlü davranış bizim için hayati önem taşır. Özellikle 6 Şubat 2023 tarihinde yaşadığımız iki büyük depremden sonra insanların deprem anında yaptıkları yanlış davranışların ne kadar kötü sonuçlara neden olduğunu hatta ölümle bile sonuçlanabildiğini buna karşılık doğru davranışları gösteren deprem anında hayat üçgeni oluşturabilecek güvenli alanlara geçip çök, kapan, tutun yapanlarının hayatlarının kurtulduğunu bizzat yaşayarak gördük ve sonrasında gazetelerde okuduk, haberlerde izledik. Biz yaptığımız araştırmalar sonucu sadece yaşadığımız 6 Şubat depreminde değil daha önceki yıllarda yaşanan 1999 Gölcük, 2011 Van, 2020 Elazığ, 2020 İzmir depremlerinde de doğru bilinen yanlış davranışlar sonucu birçok insanın hayatını kaybettiğini haberlerden öğrendik. İnternette yaptığımız araştırmalar sonucunda deprem anında yapmamız gerektiği söylenen birçok davranışın aslında yanlış olduğunu fark ettik. Biz farklı kurum ve kuruluşlarda, alışveriş merkezlerinde, fabrikalarda yaptığımız anketler sonucunda doğru olduğu bilinen yanlış davranışları tespit ettik. Demirci ve Yıldırım, (2015) çalışmalrında İstanbul'da Ortaöğretim Öğrencilerinin Deprem Bilincinin Değerlendirilmesi yapmışlardır. Demirkaya, (2007) ise çalışmasında İlköğretim 5, 6 ve 7. Sınıf öğrencilerinin depreme yönelik tutumlarının incelenmesi yapmıitır. Metin ve Gündoğdu (2024) çalışmalarında öğrencilerin depremin zararları, deprem öncesi ve sonrası yapılması gerekenler hakkında bilgi düzeylerinin ve farkındalıklarının yüksek olduğu belirlenmiştir. Yalçın, (2024) ise çalışmalrında üniversite öğrencilerinin depreme ilişkin farkındalığı ve Deprem stresiyle baş etme stratejilerinin incelenmiş ve bu konuda başta üniversitelerde olmak üzere toplumun tüm kesimlerinde afetlere hazırlık ve bilinçlendirme çalışmalarının nitelik ve nicelik olarak arttırılması önerilerine yer verilmektedir. Maalesef insanların deprem anında böyle yanlış düşünmelerine sebep olan etkenlerin özellikle geçmiş yıllarda yayınlanan deprem ile ilgili yazılarda insanları yanıltabilecek yanlış olduğu sonradan ortaya çıkan bir sürü bilginin neden olduğunu gördük. Bizim amacımız insanları bu konu hakkında doğru bilgilendirmek, çocuklara deprem anında yapılması gereken doğru davranışları öğretmek için eğitici, öğretici ve bilgilendirici telefon, tablet oyunları tasarlamaktır.

Bu çalışmanın hazırlanmasındaki amaç, yaşanılan bölgenin 1. derece deprem kuşağında olmasıdır. 6 Şubat 2023 tarihinde yaşanan iki büyük depremde, çevredeki kişilerin yaptığı yanlış davranışlar gözlemlenmiştir ve bu durum, "Deprem anında yapılması gerekenler yanlış mı biliniyor?" sorusunu akıllara getirmiştir. Bu yüzden, bununla ilgili bir araştırma yapılmasına karar verilmiştir.

Bunun dışında, doğru bilinen birçok davranışın aslında yanlış olduğu hem deprem anında çevredeki kişilerin gözlemlenmesiyle hem de yapılan anket sonuçlarında görülmüştür.

Bu yüzden, anket sorularıyla aslında doğru bilinen yanlış davranışların tespit edilmesi ve bunu düzeltmek için neler yapılabileceğine odaklanılmıştır. Bu anketin amacının, insanların deprem

anında kulaktan duyma yanlış bilgileri analiz edilerek insanların depreme hazır bulunuşluk ölçeğini oluşturmak olduğu belirtilmiştir.

Anket sonuçlarında, deprem anında ne yapılması gerektiğini bildiğini söyleyen birçok kişinin anket sorularına yanlış cevaplar verdiği saptanmıştır.

YÖNTEM

Literatüre bakıldığında deprem anına yapılan yanlış davranışlar daha büyük zararlara yol açtığını belirtilmiştir (Gezer & Şahin 2022). Depreme karşı önceden alınan önlemlerin depremin verdiği hasarı minimalize edilmesi açısından hayati öneme sahip olduğu belirtilmiştir (Aksoy & Sözen, 2014)

Eğitimin deprem bilincini yaymada büyük bir rol oynadığını ve oynaması gerektiği belirtilmiştir (Basnet,2020). Literatüre göre insanların sandığının aksine deprem anında yıkım kullanılan maddenin türüne göre değil, binanın doğru şekilde yapılıp yapılmadığına bağlıdır. (T24, 2019)

Yapılan araştırma sonrası bu çalışma sırasında

- Cinsiyet sorusunun nedeni kadın ve erkeklerde deprem bilincini ölçmek, değerlendirmek ve karşılaştırmak.
- Yaş sorusunun nedeni hangi yaş aralığının depremle ilgili daha bilinçli olduğunu öğrenmek ve karşılaştırmak.
- Eğitim derecesini sormamızın nedeni eğitimin deprem bilincini kişilere nasıl aşıladığını ve ne yönde etkilediğini gözlemlemek.
- Deprem yaşanılmışlığını sormamızın nedeni kişinin depremle ilgili hakimiyetine göre soruları değerlendirmek.
- Deprem bölgesinde yaşanılmasını ve yaşanılan yerin kaçıncı dereceden deprem bölgesi olduğunu sormamızın nedeni bölgenin deprem riskini ve kişinin herhangi bir depreme hazırlıklı olup olmadığını ölçmek.
- Anketteki sorulan soruların nedeni kişilerin deprem sırasında yaptığı veya yapacağı yanlış davranışları önceden tespit edip onları doğruya yönlendirmek.

Burada ilk literatür taraması gerçekleştirildi elde edilen verilerle yapılması gereken anket hazırlandı daha sonra anket uygulaması gerçekleştirildi. Elde edilen anket sonuçları analiz edildi ve sonuçlar yorumlandı. Aşağıda belirtilen iş zaman çizelgesi verilmiştir.

BULGULAR

Yapılan ankete 490 kişi katılmıştır. Katılanların %42,2'sinin erkek, %57,8'inin kadın olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların yaş aralığı oranları incelendiğinde; 18-29 yaş aralığının %9,6, 30-39 yaş aralığının %23,7, 40-49 yaş aralığının %51 ve 50 yaş ve üzerinin %15,7 olduğu görülmüştür. Katılanların eğitim dereceleri ise şöyle saptanmıştır: %4,5'i ilkokul, %4,7'si ortaokul, %21,2'si lise, %56,3'ü üniversite ve %13,3'ü yüksek lisans mezunudur. Ankete katılanların %92,2'si daha önce deprem yaşamışken, %7,8'i hiç deprem yaşamamıştır. Katılımcıların %96,7'si yaşadığı yerin deprem bölgesi olduğunu söylemişken, %3,3'ü yaşadığı yerin deprem bölgesi olmadığını belirtmiştir. Yaşadığı bölgeyi 1. Dereceden deprem bölgesi olduğunu söyleyen kişilerin oranı %71,2 olarak kaydedilmiş, 2. Dereceden deprem bölgesi olduğunu söyleyen kişilerin oranı %8,2, 3. Dereceden deprem bölgesi olduğunu söyleyen kişilerin oranı ise %6,3 olarak tespit edilmiştir. Geriye kalan %14,3'ünün ise yaşadığı bölgenin kaçıncı dereceden deprem bölgesi olduğu bilinmemektedir.

"Deprem sırasında hemen balkona çıkarım." düşüncesine kesinlikle katılmıyorum diyenlerin oranı %63,1 , katılmıyorum diyenlerin oranı %20,8 dir. "Deprem anında hemen dama çıkarım." düşüncesine kesinlikle katılmıyorum diyenlerin oranı %50,6 , katılmıyorum diyenlerin oranı %19,8' dir. " Deprem sırasında merdivenleri kullanarak binadan çıkarım." Düşüncesine kesinlikle katılmıyorum diyenlerin oranı %46,7, katılıyorum diyenlerin oranı %17,8,' dir. " Deprem sırasında asansörü kullanarak binadan çıkarım." düşüncesine kesinlikle katılmıyorum diyenlerin oranı %75,7 , katılmıyorum diyenlerin oranı %8,4' dir. "Depreme arabada yakalanırsam arabada kalırım." düşüncesine katılıyorum diyenlerin oranı %26,1, kesinlikle katılmıyorum diyenlerin oranı %22,2' dir. "Depreme yatakta yakalanırsam hiçbir şekilde kımıldamam." düşüncesine kesinlikle katılmıyorum diyenlerin oranı %45,3 , katılmıyorum diyenlerin oranı %29,2' dir. "Deprem anında masanın altında saklanırım." Düşüncesine, katılıyorum diyenlerin oranı %31,4 , kesinlikle katılmıyorum diyenlerin oranı %20,6, katılmıyorum diyenlerin oranı %17,6' dur. "Deprem anında dışarı çıkıp koşarak binadan uzaklaşırım." düşüncesine kesinlikle katılmıyorum diyenlerin oranı %38,2 , katılmıyorum diyenlerin oranı %22' dir. "Deprem anında kapı kirişi altına saklanırım." düşüncesine kesinlikle katılmıyorum diyenlerin oranı %31,2 iken katılıyorum diyenlerin oranı %29,4' dir. "Deprem anında merdiven altında durmak hayat kurtarır." düşüncesine kesinlikle katılmıyorum diyenlerin oranı %56,1 , katılmıyorum diyenlerin oranı %19,4' tür. " Deprem anında yatağın altına girer saklanırım. " düşüncesine kesinlikle katılmıyorum diyenlerin oranı %36,3 , katılmıyorum diyenlerin oranı %31,2' dir. Diğer değerlendirme sonuçları Tablo 1'de detaylı olarak verilmiştir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

"Deprem sırasında hemen balkona çıkarım" diyenlerin içinde doğru değerlendirme "kesinlikle katılmıyorum" dur bu şekilde diyenlerin oranı ise sadece %63,1 emin olarak değil de olmadan

katılmıyorum diyenlerin oranı %20,8 olarak elde edilmiştir. Diğer yaklaşık %16 ise bu konuda bilgi eksikliğinden değerlendirmede yanlış karar vermiştir.

“Deprem anında hemen dama çıkarım” diyenlerin içinde doğru değerlendirme “kesinlikle katılmıyorum ”dur bu şekilde diyenlerin oranı ise sadece %50,6 emin olarak değil de olmadan katılmıyorum diyenlerin oranı %19,8 olarak elde edilmiştir. Diğer yaklaşık %30 ise bu konuda bilgi eksikliğinden değerlendirmede yanlış karar vermiştir.

“Deprem sırasında merdivenleri kullanarak binadan çıkarım” diyenlerin içinde doğru değerlendirme “kesinlikle katılmıyorum” dur bu şekilde diyenlerin oranı ise sadece %46,7 emin olarak değil de olmadan katılmıyorum diyenlerin oranı %11,8 olarak elde edilmiştir. Diğer yaklaşık %41 ise bu konuda bilgi eksikliğinden değerlendirmede yanlış karar vermiştir.

Table 1. Anket değerlendirme Sonuçlaarı

Davranış İfadesi	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
"Deprem sırasında hemen balkona çıkarım."	63,10%	20,80%	6,10%	5,30%	4,70%
"Deprem anında hemen dama çıkarım."	50,60%	19,80%	10,60%	11,20%	7,80%
"Deprem sırasında merdivenleri kullanarak binadan çıkarım."	46,70%	11,80%	6,30%	17,80%	17,30%
"Deprem sırasında asansörü kullanarak binadan çıkarım."	75,70%	8,40%	3,70%	5,10%	7,10%
"Depreme arabada yakalanırsam arabada kalırım."	22,20%	19,40%	16,70%	26,10%	15,50%
"Depreme yatakta yakalanırsam hiçbir şekilde kımıldamam."	45,30%	29,20%	9,60%	9,20%	6,70%
"Deprem anında masanın altında saklanırım."	20,60%	17,60%	13,50%	31,40%	16,90%
"Deprem anında dışarı çıkıp koşarak binadan uzaklaşırım."	38,20%	22%	12,20%	16,50%	11%

"Deprem anında kapı kirişi altına saklanırım."	31,20%	16,30%	13,30%	29,40%	9,80%
"Deprem anında merdiven altında durmak hayat kurtarır."	56,10%	19,40%	9,80%	8,40%	6,30%
"Deprem anında yatağın altına girer saklanırım."	36,30%	31,20%	13,50%	13,30%	5,70%

“Deprem sırasında asansörü kullanarak binadan çıkarım” diyenlerin içinde doğru değerlendirme “kesinlikle katılmıyorum” dur bu şekilde diyenlerin oranı ise sadece %75,7 emin olarak değil de olmadan katılmıyorum diyenlerin oranı %8,4 olarak elde edilmiştir. Diğer yaklaşık %16 ise bu konuda bilgi eksikliğinden değerlendirmede yanlış karar vermiştir.

“Depreme arabada yakalanırsam arabada kalırım” diyenlerin içinde doğru değerlendirme “kesinlikle katılmıyorum” dur bu şekilde diyenlerin oranı ise sadece %22,2 emin olarak değil de olmadan katılmıyorum diyenlerin oranı %19,4 olarak elde edilmiştir. Diğer yaklaşık %58 ise bu konuda bilgi eksikliğinden değerlendirmede yanlış karar vermiştir.

“Depreme yatakta yakalanırsam hiçbir şekilde kımıldamam” diyenlerin içinde dogru değerlendirme “kesinlikle katılmıyorum” dur bu şekilde diyenlerin oranı ise sadece %45,3 emin olarak değil de olmadan katılmıyorum diyenlerin oranı %29,2 olarak elde edilmiştir. Diğer yaklaşık %25 ise bu konuda bilgi eksikliğinden değerlendirmede yanlış karar vermiştir.

“Deprem anında masanın altında saklanırım” diyenlerin içinde dogru değerlendirme “kesinlikle katılmıyorum” dur bu şekilde diyenlerin oranı ise sadece %20,6 emin olarak değil de olmadan katılmıyorum diyenlerin oranı %17,6 olarak elde edilmiştir. Diğer yaklaşık %63 ise bu konuda bilgi eksikliğinden değerlendirmede yanlış karar vermiştir.

“Deprem anında dışarı çıkıp koşarak binadan uzaklaşırım” diyenlerin içinde dogru değerlendirme “kesinlikle katılmıyorum” dur bu şekilde diyenlerin oranı ise sadece %38,2 emin olarak değil de olmadan katılmıyorum diyenlerin oranı %22 olarak elde edilmiştir. Diğer yaklaşık %40 ise bu konuda bilgi eksikliğinden değerlendirmede yanlış karar vermiştir.

“Deprem anında kapı kirişi altında saklanırım” diyenlerin içinde dogru değerlendirme “kesinlikle katılmıyorum” dur bu şekilde diyenlerin oranı ise sadece %31,2 emin olarak değil de olmadan katılmıyorum diyenlerin oranı %16,3 olarak elde edilmiştir. Diğer yaklaşık %52 ise bu konuda bilgi eksikliğinden değerlendirmede yanlış karar vermiştir.

“Deprem anında merdiven altında durmak hayat kurtarır” diyenlerin içinde dogru değerlendirme “kesinlikle katılmıyorum” dur bu şekilde diyenlerin oranı ise sadece %56,1 emin olarak değil de

olmadan katılmıyorum diyenlerin oranı %19,4 olarak elde edilmiştir. Diğer yaklaşık %24 ise bu konuda bilgi eksikliğinden değerlendirmede yanlış karar vermiştir.

"Deprem anında yatağın altına girer saklanırım" diyenlerin içinde dogru değerlendirme "kesinlikle katılmıyorum" dur bu şekilde diyenlerin oranı ise sadece %36,3 emin olarak değilde olmadan katılmıyorum diyenlerin oranı %31,2 olarak elde edilmiştir. Diğer yaklaşık %32 ise bu konuda bilgi eksikliğinden değerlendirmede yanlış karar vermiştir.

KAYNAKÇA

Aksoy, B., & Sözen, E. (2014). Evaluation of the opinions of high school students on earthquake training delivered in geography course with different variants (example of Düzce province). Uşak University Journal of Social Sciences, 7(1), 279-297.

Basnet, B. K. (2020). Earthquake and its Impacts on Education: Aftermath Nepal Quake 2015. The European Educational Researcher, 3(3), 101-118.

Demirci, A., & Yıldırım, S. (2015). İstanbul'da Ortaöğretim Öğrencilerinin Deprem Bilincinin Değerlendirilmesi. Milli Eğitim Dergisi, 45(207), 89-118.

Demirkaya, H. (2007). "İlköğretim 5, 6 ve 7. Sınıf öğrencilerinin depreme yönelik tutumlarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi", Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, 11(3), 37-51.

Gezer, M., & Şahin, İ. F. (2022). Deprem Eğitimi: Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Depreme İlişkin Bilgi Düzeyleri. Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 24(1), 97-106

T24, Bağımsız İnternet Gazetesi, 2024, https://t24.com.tr/haber/ deprem-hakkinda-dogru-bilinen-6-yanlis,848086

Tetik Metin, H., & Kınay Gündoğdu, E. (2024). Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Deprem Farkındalığının Belirlenmesi. Afet ve Risk Dergisi, 7(2), 546-559. https://doi.org/10.35341/afet.1360904

Yalçın, M. (2024). Üniversite Öğrencilerinin Depreme İlişkin Farkındalığı ve Deprem Stresiyle Baş Etme Stratejilerinin İncelenmesi. Afet ve Risk Dergisi, 7(3), 624-641. https://doi.org/10.35341/afet.1363284